

Disputatio inauguralis de cephalalgia ... / examinandam proponit Christian Johann Lange.

Contributors

Lange, Christian Johann, 1655-1701.
Bohn, Johannes, 1640-1718.

Publication/Creation

Lipsiae : Literis Joh. Georg, [1680]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/gvhpsgms>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

I. N. S.

17

DISPUTATIO INAUGURALIS

De

CEPHALALGIA,

Quam

Indultu Gratiof. Fac. Med. Lipsiensis,

SUB PRÆSIDIO

VIRI Nobilissimi, Amplissimi, Excellentissimi
atqve. Experientissimi

D^N JOHANNIS Bohn/Ph.& Med.D.

Anatom. & Chirurg, Prof. Publ. longe celeberrimi
Facult. Med. Assess. gravissimi,

Dn. Patroni, Præceptoris & Promo-
toris sui æternum colendi,

PRO LICENTIA,

Impetrandi Summos in Arte Medicâ Honores,
examinandam proponit

M. CHRISTIAN JOHANN Lange/ Peg.
Med. Baccal.

Die XVIII. Maji, Anno M DC LXXX.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ,

Literis JOH. GEORG.

DISPUTATIO THALIGURALIS

CEPHALALGIA

Abulca G. an. Fac. Med. Lipsiensis

Mag. Nobilitatis, Medicus, & Chirurgus

Dr. JOHANNIS G. an. Ph. & Med. D.

Mag. G. an. Ph. & Med. D. Lipsiensis

Dr. Patrone, Praeceptoris & Promotoris

Mag. G. an. Ph. & Med. D. Lipsiensis

PRO LICENTIA

Impetranda in Artibus Medicis Honoris

Mag. G. an. Ph. & Med. D. Lipsiensis

CHRISTIANI JOHANNIS LANGER P. eg.

Med. Mag.

Dr. X. an. Ph. & Med. D. Lipsiensis

M. G.

1773

Dr. G. an. Ph. & Med. D. Lipsiensis

J. J.

Prooemium.

QUæquam aliàs quotidia vilescent, & quæ rara sunt saltim amentur; non potui tamen quin affectum maximè frequentem omniq; die notandum, nempe Cephalalgiam, eligerem pro materia hujus meæ Dissertationis. Tantum profecto abest ex crebrioribus observationibus nauseam mihi fuisse obortam, ut potius eadem illæ me invitarint ad penitiorem earum considerationem. Quod si enim non jucunditatem tantum, sed & utilitatem sectamur, atq; iis potissimum gaudeamus, quæ multum profunt, existimo me quoq; in hac materia reperisse, quod meæ intentioni satisfacere possit: Delector sanè, quotiescunq; unius rei adeo multifarias esse causas, capitisque dolorem in tam diversis morbis observari, nunc in febre, nunc extra eam, in passione hysterica, malo hypochondriaco, à crapula, in alvi obstructionibus &c. nec minus remedia inter se adeo discrepare, video. Delector scilicet non morbo, qui sæpius commiserationem & consensum meretur, præsertim si dolor vel atrox nimium vel diuturnior in Cephalæa fuerit, sed potius harmonia seu convenientia

tia remedii cum eo, quandocunq; quæ optamus sequuntur, inventumq; medicamentum quasi ad nutum & votum nostrum operatur. Malui autem à faciliore progredi ad difficiliora, cujus quoq; veniam à Te, Lector Benevole, expecto, sperans forte nec omnia à me hic dicta, Tibi adeo displicere posse. Faxit Deus Terminus Optimus Maximusqve, ut hi cæteri q; conatus mei sub ejusdem gratiosa directione ad optatum deducantur scopum.

§. I.

Cephalalgia, quam pertractandam mihi proposui, vox est originè græca composita ex κεφαλή & ἄλγος, ita ut simul & locum affectum denotet, ac ipsius morbi formale, idemqve sit ac capituli dolor, Germanis Haupt-Schmerzen oder Kopff-wehtagen.

§. II.

Sub nomine eadem capituli vulgò comprehenditur totum illud quod vertebrae colli incumbit; adeoque aures simul, oculi, nares, lingua, palatum, dentes, &c. tanquam partes ad caput referuntur. Verum in tantu sensu neutiqum vox illa capituli mihi venit; removentur enim ac è numero capituli dolorum excluduntur ab omnibus autoribus dictarum partium sensationes tristes, peculiaribusqve insignitæ nominibus, seorsim tractantur otalgia sive aurium dolor, odontalgia dentium dolor, & si quis oculi, buccisve aut palato, &c. ab inflammatione vel alia causa dolor accidit.

§. III.

Adeoque remotis his intelliguntur hoc loco illæ tantum partes, quæ in cranio circumscribuntur hocqve tegunt, pericranium puta, ac ipsa cutis cum musculis subjectis, & intra cranium conclusæ membranæ, nervi, cerebrum ac cerebellum, cum principio medullæ oblongatæ.

§. IV.

Sed & in his dolor admodum variat, nec semper unum eundemqve locum occupat, ita ut non malè in particularem ac universalem distingui possit. Quandoque enim vertex tantum, vel frons, vel occiput, vel frontis, quandoque verò dimidiatum quasi caput dolet, & sic speciali nomine hemicrania dicitur. Quid per ovum, nucem, clavum, galeamqve intellexerint veteres vide ap. Forestum. Lib. 9. obs. 62. In universali autem dolore

lore capitis omnes infimul afficiuntur partes, anteriores pariter ac posteriores, superiores atque laterales.

§. V.

Parum interim refert, siue in ipso capite hæreat doloris causa, sicque morbum constituat per essentiam, siue in alia parte plus minus remota resideat, sicque morbum producat per consensum; in utroque siquidem casu reuera ipsum caput affectum est.

§. VI.

Præterea sunt alii qui differentiam quandam annotant inter Cephalalgiam accidentalem & habitualem, hanc semper vitium aliquod chronicum præsupponere, illam sine prævia dispositione à causa quadam externa v.g. ambulatione in sole, commotione corporis nimia, aut à crapula nimiaque vini ingurgitatione excitari posse statuunt. Habitualis iterum dicitur continua vel intermittens, illa sine ulla ferè intermissione afficit ægrum, hæc verò per certa intervalla solùm accidit; atque hæc differentia non tantùm à tempore, sed & ab ipsa causa dependet, cuius rationem ipse dolor strictè sequitur.

§. VII.

Omniùm autem optima mihi videtur divisio, quæ ab ipsa doloris natura desumitur; cuius maximam esse differentiam quotidiana nos docet experientia. Alius siquidem dolor est ardens, alius gravativus, alius lancinans, alius tensivus, alius pulsatorius, alius tandem mixtus; De quibus singulis seorsim agendum nobis erit, ac demonstrandum in quonam ratio formalis differentia eorum consistat.

§. VIII.

Primum de dolore capitis ardente. Hic inflammationum proprius est, adeoque tam in partium externarum, erysipelate v. g. capitis, quàm internarum, videlicet meningum inflammatione observatur; in his siquidem affectibus ejusmodi dolor percipitur qualis in ambustionibus partium aliàs notatur, ab analogiâ itaque hujus cum illo dolore ardens dicitur: *Es hit und brennt im Kopffe.*

§. IX.

Dolor verò gravativus est, qui percipitur in gravedine, vel ante ejus invasionem, nec aliam molestiam inducit, præterquam quod pondere quasi premat ipsum cerebrum; Id nostrates egregiè exprimunt quando in eo conquerruntur: *Der Kopff sey ihnen schwehr.*

§. X.

Sed dolor lancinans seu punctorius acutissimus est, & in scorbuticis potissimum ac lue venerea correptis annotatur; tum enim puncturæ & rosiones vehementer cruciant ægros, non aliter ac si terebra perfoderetur caput, à nostratibus effertur *stechen und reissen im Kopffe*.

§. XI.

Tensivus in hystericis passionibus vel ventriculi doloribus, item in malo hypochondriaco ac convulsionibus diaphragmatis accidit; in quibus affectibus, si attentus quis fuerit, tensio ejusmodi illo præcisè in loco, ubi nervi è thorace atque abdomine in cranium ascendunt, observari potest, diciturque *es ziehet und spannt im Genicke*.

§. XII.

In dolore autem Pulsativo æger cum insigni dolore conjunctam percipit pulsationem, non modo circa tempora, sed in ipsa cerebri substantia, vocaturque hic affectus Germanicè *das flossen und pochen im Kopffe* & familiare admodum symptoma est in febribus ardentibus, ac morbis ex ira & excandescencia spirituum natis.

§. XIII.

Tandem & dolor aliquis mixtus est, sed varius; nunc enim ardens cum pulsante, nunc gravativus cum tensivo, nunc lancinans ac pulsatorius &c. concurrunt, quatenus scilicet causæ plures in eodem subjecto ad producendum dolorem combinantur.

§. XIV.

Consistit autem in genere omnis dolor in sensatione molesta, quæ ipsa quo major est eò magis acutum dicimus dolorem, quo minor eò mitior doloris gradus est: Cumque Subjectum ejus adæquatam organicum sint fibræ partium mobiles primarium verò spiritus, quatenus hi ipsi in fibrarum poris habitantes præter naturam commoventur & afficiuntur, hinc manifestum est, aliter magisque affici membranosas & nervosas partes, aliter quæ minus tales sunt.

§. XV.

Excitant illam molestiam variæ causæ, quarum aliæ internæ sunt, quæ in corpore habitant, aliæ externæ quæ ab extra adveniunt, pro quarum causarum diversitate, diversitas quoque doloris oritur, quam in antecedentibus thesibus annotavimus.

§. XVI.

Porro harum alia sunt proxima & immediata, alia remota & mediata. Proxima est, quæ immediatè capitis dolorem producit, remota est quæ interveniente adhuc alia causa media ad producendum affectum concurrat.

§. XVII.

In ardente itaque dolore causæ externæ possunt esse variæ, omnia scilicet quæ spiritus in fervorem rapiunt, eorumque affluxum copiosorem ad caput promovent; v. g. vulnera ac contusiones hujus membri, item æstus ac radii solares.

§. XVIII.

Internæ verò sunt inflammationes vel externarum partium vel internarum. In externis notissimum est præter furunculos erysipelas capitis, in quo cum insigni dolore notabiliter & in momento quasi externæ partes sursum elevantur, ac intumescunt cum rubore. In internis capitis partibus inflammatio meningum, peculiari nomine phrenitis dicta, observatur, ubi præter dolorem acutissimum æstus insignis ac tandem deliria concurrunt.

§. XIX.

In hoc ergo jam dictæ causæ omnes conveniunt, quod dolorem producant acutissimum, dolente enim parte affluunt spiritus copiosiores & cum majore impetu, ut scilicet illam doloris causam removeant, cum autem sint actu ignei quid aliter consequi potest, quàm intensus ardor.

§. XX.

Rem se ita habere docent præ aliis ipsius inflammationis causæ antecedentes: nempe ex adustione v. g. vel contusione &c. primum spasmus contrahitur, seu contractura fibrarum, ob quam sanguini quidem affluentis conceditur liberior accessus, collecto verò interdicitur refluxus, sicque necessario sequitur tumor, quem immediatè spirituum copiosior affluxus comitatur atque dolor acutissimus.

§. XXI.

Dicis, si spirituum copiosior affluxus causa est unica doloris ardentis, frustra erit distinctio dolorum tradita, cum in omni dolore spiritus affluantur moveanturque ad partem dolentem. Sed respondeo, verum quidem esse in omni dolore spiritus affluere ad partem affectam sed maximè

inæqualiter, in quibusdam enim majore cum impetu affluunt, in aliis minore, atque hinc illud dolorum discrimen oritur.

§. XXII.

Gravativus igitur capitis dolor causam proximam agnoscit serum in poris & cavitatibus seu ventriculis cerebri stagnans, ibique repletionem & distensione sensationem ejusmodi molestantem atque gravamen inducens. In affectibus ergo capitis catarrhalibus dictis communiter notatur.

§. XXIII.

Quandocumque enim serum præter naturam viscidius est, obstruit vias proprias suæ excretioni destinatas, tubulos nempe ossis cribriformis per quos in ipsam narium cavitatem aliàs effundi solet.

§. XXIV.

Occasionem huic vitio præbent omnes causæ externæ, quæ M. S. & serum simul inspissare possunt, uti sunt aer siccior magis ac calidior, quandoque & frigidior, corporis commotio nimia, abusus diaphoreticorum & diureticorum, purgantia præprimis sic dicta hydragoga, &c. nempe in corporibus pituitosis.

§. XXV.

Huic affectui gravativo capitis cognatus ille est, qui in plethora observatur, stagnat siquidem in hac quodammodo sanguis ut in omnibus ferè corporis partibus, sic potissimum in ipsius cerebri vasis minoribus non modo, sed etiam in sinuum cavitatibus, quæ quantitate hac nimis cruoris repleta, ejusmodi gravamen in capite referunt.

§. XXVI.

Doloris verò lancinantis seu punctorii causa proxima humorum est acrimonia, quæ ad caput delata, maximè sensatas illas membranas pungendo, rodendo ac vellicando afficit, sicque molestissimum & sæpe numero diuturnum dolorem capitis producit.

§. XXVII.

Intelligo autem sub humorum nomine nullos alios, præterquam eos, qui præter naturam Mæ sanguineæ admixti sunt: ita ut non necessarium sit cum Sylvio aliam in bile, aliam in succo pancreatico acrimoniam seorsim querere. Cum enim hi ipsi humores & ex sanguine separentur, & cum eo iterum commisceantur, non possunt, non omnes eadem simul corripri acrimonia. Succum nervorum corruptum, cum non entis simillimum sit Willisio relinqvam cæterisque ejus defensoribus.

§. XXVIII.

§. XXIX.

Enim verò acrimonia illa fangvinis, quam dixi causam hujus doloris, qualis præcisè sit, exacte determinare impossibile est; cum enim naturalis sapor fangvinis Θ sus sit, multis autem modis ab hoc ipso degenerare valeat præter naturam, saltim monendum est, ea vitia huc spectare, quæ cum acrimonia conjuncta sunt.

§. XXIX.

Atque hæc acrimonia fangvinis duplici potissimum ex causa oritur, nempe ab inspiratis vel assumtis. Et inspirata quidem particulae illæ Θ inæ sunt, quibus aer nonnunquam præter naturam turget, quæque in pulmonibus Mæ. Sæ, cum hoc per respirationem communicantur; uti videmus illos qui diuturnis navigationibus intersunt aut in maritimis locis habitant, ferè semper acrimonia fangvinis Θ sa laborare, ideoque communiter & endemice scorbuto vexari. Pariter se res habet cum iis, qui fusionibus metallorum ac præparationibus mineralium operam dant; hi namque omni die Gas illud Θ licum & arsenicale, sive fumum metallorum acerrimum attrahunt; ita ut ab hac acrimonia inspirata in iis M. S. tantum alteretur, hincque dolor ac contractura artuum, malum incautis certimum cum dolore capitis lancinante generetur.

§. XXX.

Assumpta vero talia existunt, acetaria, sale conditæ carnes, pisces, &c. quæ si frequentius quotidiè assumantur, quid mirum si talis acrimonia fangvinis exinde nascatur? Quali victu cum delectentur Saxoniam inferioris incolæ, in istis quoque ejusmodi acrimonia fangvinis communiter observatur, idem præstat potus acris, cerevisia acescens, vinum acidum & mustum, &c. uti quivis facile in seipso experiri potest suo damno.

§. XXXI.

Huic lancinanti dolori admodum similes illi sunt, qui à vermibus in cranium quandoque residentibus oriuntur, aut pus vel sanguinem extravasatum ibique collectum pro causa habent. In eo verò differunt, quod ululum exquisitior ac fixior magis deprehendatur dolor in his, quam in eo, qui etiam ideò peculiari termino dolor rodens ac terebrans vocari solet.

§. XXXII.

Tensivus è contra capitis dolor plerumque ex nervi octavi paris asmo seu contractura violenta dependet; notum siquidem est, par illud

nervorum octavum recentioribus, olim veteribus sextum dictum, cordi & pulmonibus, stomacho, jecori atque lieni nervos subministrare, cum renibus autem, intestinis, utero, &c. intercedentibus plexibus nervosis uniri; ideoque in dolore præsertim acuto accidit, ut dolente unâ parte, reliquæ quandoque condoleant non secus ac ipsum caput, nervorum principium.

§. XXXIII.

Ex hac itaque nervorum connexionione deducendæ sunt omnes cephalalgia, v. g. quæ in hysteriis passionibus, in vertebrarum luxationibus, quæ in doloribus ventriculi & lienis, item in nephritide &c. observantur. Paucis: omnis capitis dolor qui in morbis convulsivis accidit, aut per consensum fit, huc debet referri.

§. XXXIV.

In spasmus verò hos nervos rapiunt omnia quæ ipsis molesta sunt. Et quidem in corpore sanguinis acrimonia, vermes, calculus &c. Extra corpus contudentia non solum, sed etiam frigus externum, utpote quod spiritus, tanquam eorum naturæ igneæ contrarium, adeò horrent, ut fibræ istas, quas antea inhabitabant, deserant, quibus desertis sponte sua se contrahunt fibræ spasmusque admittunt.

§. XXXV.

Præterea sunt qui halitus quosdam ex partibus remotioribus ascendere ad ipsum caput crediderunt, ita ut juxta Veteres quosdam qui ex utero ascendunt, posticam potissimum capitis afficerent partem, qui ex ventriculo anticam, qui ex hepate dextram, ex liene verò sinistram; vias quoque hisce halitibus diversas assignarunt, in dextro latere venam cavam, in sinistro arteriam magnam, ex utero per medullam spinalem, ex ventriculo per œsophagum. Videatur inter alios Sennertus in Praxi.

§. XXXVI.

Cum autem fundamentum circulationis sanguinis ex parte vias conceptas refutet & in genere doctrina halituum, quam adhuc Sylvio placuisse inter Recentiores video, minùs benè fundata sit, malo sciens halitus præterire, præsertim cum omnis consensus qui ab his deduci solet, feliciter in connexionione systematis nervosi quærat & inveniatur.

§. XXXVII.

De dolore pulsatorio capitis res magis manifesta est, sanguinis nempe motum vehementiorem ac rapidiorem pro causa proxima ac immediata magis habet; ita quidem ut singuli ferè pulsus molestiam quandam in

inferant, ac dolorem in interioribus non minus capitis partibus quam exterioribus circa tempora potissimum, ubi scilicet arteriarum carotidum ramificationes externæ observantur, creent.

§. XXXIIX.

Hujus æstuationis sanguinis causa est spirituum vehementior ac rapidior motus, sicut naturalis & æqualis sanguinis motus dependet à naturali ac ordinato spirituum affluxu. Notatur autem pulsatorius præprimis in febribus ardentibus, & iis, qui irâ exandescere solent, in quibus à concitatiore spirituum motu M. S. una cum reliquis humoribus insigniter commovetur.

§. XXXIX.

Aliter cum Willisio, Sylvioque plures sentiunt, ac potius fermentationem & effervescentiam sanguinis à concursu diversorum Θ ium, acidi puta ac alcali factam, pro causa orgasmi sanguinis habent. Verum liceat mihi paulisper recedere ab autoritate Horum, rationemque proponere, quæ hanc fermentationem sanguinis mihi suspectam reddit.

§. XL.

Video namque Θ sa inepta esse ad fermentationem, ideò quod unita in his Θ ia quiescant, quia verò M. S. in statu naturali perfectè Θ sa est, per consequens fermentari nescit. Et ne quis existimet in statu præternaturali quando inæqualibus viribus concurrunt Θ ia, effervescentiam aliquam contingere, moneo ipsum fundamentum hujus sententiæ lubricum esse & falsum. Qui enim fermentationem sanguinis credunt, ii non tam causam in ipso sanguine perfectò, quàm in affusis humoribus quærunt ac supponunt in chylo & lymphæ acidum, in bile alcali prævalere, atque ex eorum concursu oriri sanguinis intestinum motum, blandiorem quidem, si minus acria fuerint Θ ia, si acriora, vehementiorem & cum effervescentia conjunctum.

§. XLI.

Quod si talis effervescentia in sanguine à Θ inis oritur particulis, cur quæso extravasatus sanguis nulla ejus vestigia exhibet, cum ad accessum aëris liberioris cæteros liqvores fermentantes potius commoveri videamus, & denegato eo fermentationem omninò impediri.

§. XLII.

Nempe ex hoc ipso colligo vitalem esse fermentationem si quæ in sanguine est, ac consequenter spiritibus vitalibus deberi motum ejus tam naturalem, quàm excessivum.

§. XLIII.

Observamus siquidem omnia quæ in motum rapiunt spiritus, æstuationem gignere; uti sunt febres ardentes, iræ fervor, motus corporis vehementior, saltatio, equitatio, cursus velocior &c. Atque in his omnibus si æstuatio sanguinis fuerit notabilior, dolor quoque pulsatorius apprehendetur.

§. XLIV.

Tandem præter recensitas doloris species, datur quoque mixtus, qui tamen pro ratione concurrentium causarum etiam diversus est. Nunc ex ardente & lancinante dolor componitur, v. g. in febribus scorbuticis; nunc ardens est & simul pulsatorius in febribus ardentibus, vel inflammationibus capitis; nunc ardens & tensivus in febribus cum convulsione conjunctis, vel à crapula, quando scilicet à vino inealescit sanguis, & unà gravato ventriculo per consensum caput afficitur.

§. XLV.

Præterea plures adhuc concurrere possunt causæ, ita ut sæpe quasi decompositus & multiplex dolor dicendus sit; uti enim in calculosis si quando calculus hæreat in uretere, dolorem primario rodentem ab asperitate transeuntis calculi observamus; cui non rarò spasmus supervenit, qui ad crus ipsum sæpius pergit; accedit præterea inflammatio cum intolerabili æstu &c. ita quoque in eodem subjecto fieri potest, ut v. g. ex contusione capitis, à lapsu vel fustigatione dolor oriatur primus, qui omninò augetur à subsequente inflammatione, & imminente suppuratione sanguinis extravasati; accedente febre vulnerariâ idem simul fit pulsatorius imò & moribus convulsivis adhuc supervenientibus, tensivus; quorum sanè omnium rationem habere debet, qui talis ægri curam suscipere, atque cum laude gerere cupit.

§. XLVI.

Signa igitur cephalalgicæ accuratè pensanda sunt, & quamvis tam ipsam doloris speciem, quam causam externam cognoscere ex querela ægri facillè possimus; melius tamen est antecedentia simul & connexa symptomata considerare; hoc enim pacto clarius ea omnia patent, in quibus explicandis æger ipse vel errat, vel deficit. Cum autem talium signorum fontes superius exhibiti sint fusius, idcirco lubens hic eos negligo; res enim minus difficilis est.

§. XLVII.

§. XLVII.

De prognosi ita censeo: nimirum ardens adeò capitis dolor saepe transit in deliria vel motus convulsivos: gravativus ex plethora pronunciat non rarò hæmorrhagiam nasi, ex catarrho coryzam: lancinans ex scorbuto plerumqve chronicus esse solet, si verò sub vesperam quotidiè exacerbetur extra febrem, luem veneream indicat: tensivus si ab errore externo contingat, multùm periculosus non est, uti & pulsatorius, qui commotionem corporis insigniorem sequitur. Denique in mixto quò plures concurrunt causæ, hoc difficilior est curatio.

§. XLIIII.

Itaqve ad curam horum dolorum, ac primum quidem ardentis, progredior. In qua non minus ad causam proximam quàm remotam, si quæ occurrat v. g. contusio, vulnus &c. respiciendum est. Proximam verò supra dixi esse æstuationem ab affluxu spirituum ortam, proinde omnia ea remedia quæ inordinatum spirituum motum refrenant, maximo cum successu in hoc affectu usurpantur.

§. XLV.

Compescunt hunc spirituum motum quædam immediatè, quædam verò magis mediatè; illa in ipsos agunt spiritus, eorum orgasmum & imetuosorem motum quasi coërcendo & figendo; hæc verò occasionem plùm removendo, à qua spiritus irritantur atqve alliciuntur.

§. L.

In prima classe reperiuntur opiata omnia atqve Φ ta, Φ purum, Φ giatum, arcanum duplicatum Mynsichti, &c. item succinum, camphora, sem. 4. frig. majora. Refrigerare enim hæc omnia possunt, quatenus spiritus detinent atq; impediunt sua visciditate. Sic externe spir. vin. camphoræ, fl. Δ is in vino decoctos, emulsiones papav. alb. amygd. amar. nucorum persicorum in dolore capitis ardentissimo proficua observamus.

§. LI.

In secunda classe plura remediorum genera locum habent, juxta differentiam scilicet occasionalis causæ. Nunc enim V.S. hirudines, scarificationes, & quæ nonnullis probatur arteriotomia convenit, quando videlicet plethora ansam præbet stagnationi sanguinis; Nunc verò sudorifica, quæ iterum discutiant vel Erysipelas vel inflammationem ipsam meningum. In erysipelate capitis singulariter profuisse vidi spiritum florentinæ sambuci urinosum, item Bezoarticum minerale, quod ex Grulingio

adeò commendat Decker in Exercitation. Med. Pract. p. 508. In Phrenitide cœteris paribus terra sigillata non contemnenda est, quæ ex Montano adducit Deodatus in Panth. Hyg. L.III. p.121.

§. LII.

Denique balsamica & vulneraria huoreferenda sunt, quando ex confusione, casu vel vulnere caput dolet, quæ tamen omnia hic tractare prolixius, non est necesse. Interim de efficacia ungenti ex matrisylva & alabastrini vid. Berengar. de fractur. cran. p. 274. & Forestus L. IX. obs. 31. 32. Ubi necessum est, sanguine nimirum congrumato sub cranio, trepanatio institui potest ac debet; aperto enim hœc, exemptoqve cruore, promte sedatur ortus inde capitis dolor.

§. LIII.

In dolore gravativo omnibus modis evacuatio instituenda est. Si ex plethora dolor iste nascatur, vena secetur; Si verò ex pituita caput gravante oriatur, incidenda ea est, tumqve educenda; Incidunt eam potentissimè omnia remedia aromatica & Θ ina, specificè lignum sanctum, fassafra, sarsaparilla, rad. rhodia & cariophyllata, verbena, betonica, serpillum, majorana, rosmarinus, & hinc parata Θ ia volatilia, spir. Θ cephalicus, Θ vol. succini, liqv. CC. succinatus. &c.

§. LIV.

Evacuatio autem per plura institui potest loca, alia enim magis universalis est, alia potius particularis, quæ caput saltim respicit. Universaliter evacuatur pituita per vomitoria & reliqua purgantia potissimum phlegmagoga dicta. Utitur præterea, aut potius abutitur vulgus pilulis aloëticis, potissimum aloëphanginis; quæ tamen hoc in casu laudem merentur, quamvis aliàs incassum sæpius adhibeantur.

§. LV.

Spectant huc quoque fontanellæ & vesicatoria, quorum virtutem & efficaciam in cephalalgia etiam diuturna non negabo quatenus & pituitam & acrimoniam sanguinis non raro conjunctam sensim sensimq; è corpore eliminant; annon autem minori cum molestia idem per aliam viam impetrare possimus alii judicent.

§. LVI.

Propius attingunt hujus morbi causam errhina seu sternutatoria & masticatoria. Sternutamenta per experientiam usumq; jam comprobata sunt, è majorana, fl. lil. convall. fol. tabac. rad. Helleb. turpeth.

mineral. cum pulvere rad. liqvirit. quod Decker in Exerc. Medic. Pract. plurimum commendat p. 11. & 19. & c. absit tamen horum abusus. Quemadmodum enim ex continuo usu quidam nullum omninò commodum sentiunt, ita alii continuum potius affluxum seri hoc ipso concitant, ut vel nares indefinenter stillent, vel obstructæ sint in totum, respirationemqve per easdem intercipient, nisi per singula momenta repetant sternutatoria.

§. LVII.

Masticatoria in hoc affectu sufficientissima sunt mastiche & rad. pyrethri; mirum enim est, quanta seri viscida copia, si in ore detineantur, huc confluat. Idem præstat fumus nicotianæ more consveto susceptus; non enim desunt qui existimant omne catharrorum genus hoc ipso præsidio debellari posse.

§. LIX.

Quod dolorem lancinantem concernit, ex acrimonia sanguinis ferique natum, existimo semper saporem specificum, ut ita loquar, humoris peccantis consideranda esse. Scorbuticos enim quibus frequentissimè cephalalgia accidit, appropriata juvant, cochlearia, nasturtium, sp. sal ammoniac. & reliqua hic usitata ⊖ volat. milleped. & c.

§. LIX.

In lue venerea quæ acerbissimum plerumq; capitis dolorem conjunctum habet ea conveniunt, quibus aliàs utimur in lue venereæ cura, lign. & cortex gvajaci, sarsaparilla, china. & c.

§. LX.

Qui salivatione delectantur & alii suosqve ægros torturæ non minus gravi quam periculo exponere amant, eandem hic quoque adhibeant, per me licet; certum tamen est, malum sæpe exasperari, quandocunqve in corporibus scorbuticis, vel simili acri humore refertis, talis cura instituitur; qui enim in se minus corrosivus est. Quis fit talis per appositionem Sium acrium. Quod si autem Sium usum admitterem unquam svaderem eum ad enecandos, vermes, si qui forte causa existunt cephalalgia, quemadmodum id observavit Th. Bartholinus C. VI. Hist. III.

§. LXI.

In dolore capitis tensivo, cū per consensum ordinariè nascatur, respiciendū est maximè ad partē primariò affectam malique fomité. Si è ventriculo oriatur, cognoscenda est vitii natura, nunc enim acidum acre in eo habitat, quod & ventriculum rodit, & eundem dolorem per nervos stomachicos ad caput transfert, tumqve omnia ea quæ acidum destruunt juvant, ita ut oculi S. quoq; & Ol. S. per deliq. mirum sæpe & præsentaneum afferant auxilium.

§. LXII.

§. LXII.

Nunc verò ventriculus à pituita saltim gravatur cibusque indigestis, quo in casu vel vomitus spontaneus, vel arte provocatus in momento cephalalgiam mitigat, vel penitus tollit. Hunc qui metuit, stomachica assumere potest, aromatica, spir. vin. & reliqua, à quibus digestio prima aliàs promovetur & acceleratur.

§. LXIII.

Præterea notum est in malo hypochondriaco imò & aliis morbis cum alvi obstructione conjunctis, cephalalgiam observari, plus minus gravem, ideò, quod intestinum colon pondere induratorum fecum gravatum, in consensum rapiat connexum ventriculum, & consequenter ejusdem nervos. Clysmata ergo, nisi aliæ circumstantiæ ea disvadeant v.g. malignitas purpuræ & petechiarum &c. uti & suppositoria, optimo cum consilio atque levamine doloris applicantur.

§. LXIV.

Si ex lienis vitio caput doleat. Radialia, Bina & quæ alias specificè lienj dicata sunt, v.g. cappares, cuscuta, ruta, rad. filicis, cortex & lignum tamarisci, chelidonium majus &c. utramque absolvunt paginam.

§. LXV.

Ex uteri passione si caput doleat præsentissimum est remedium essentia castorei ritè parata, liq. CC. succin. & reliquus antihysterico- rum exercitus. In genere sive ab his jam recensitis partibus, sive ab aliis, renibus, diaphragmate, &c. oriatur per consensum cephalalgia, anti- spasmodica exhiberi possunt, plurimum ergò usum habet cinnabaris ꝑii æque ac nativa, pulvis ille cephalicus Dn. D. Michaelis, atque similia, præsertim cum opio legitime correcto sociata.

§. LXVI.

In dolore pulsatorio plura conveniunt remedia quæ supra in ardente commendavi, cum omnis ardens pulsatorius simul sit, quamvis vicissim pulsatorius detur sine ardente; fieri enim solet ut nunc quidem sanguis commoveatur absq; notabili æstu, ob defectum spirituum, nunc verò commotis spiritibus simul æstuet sanguis. In illo igitur casu, quando ex motu corporis circa tempora pulsant arteriæ cum dolore, quies sufficit; in hoc, juxta methodum superius traditam nunc V. S. nunc opiata atque alia admitti possunt.

§. LXVII.

Quod superest, in dolore mixto nihil novi occurrit; satis est, si pro ratione illius vel jungantur remedia, vel seligantur quæ pluribus indicationibus satisfaciunt. Hæc sufficiant.